

هفت سنبله

اهمیت و جایگاه انفاق، صدقه،

قرض الحسنه و وقف در قرآن و روایات

تدوین

خسرو تقدسی نیا

مؤسسه انتشارات مبین اندیشه

سرشناسه: تقدسی نیا، خسرو. ۱۳۴۶

عنوان و نام پدیدآور: **هفت سنبله** «اتفاق، صدقه، قرض الحسنه و وقف در قرآن و روایات»

مؤلف: خسرو تقدسی نیا

مشخصات نشر: قم: آوای منجی، ۱۳۹۰

مشخصات ظاهری: ۲۵۶ص.

فروست: تفسیر موضوعی قرآن.

شابک: ۴۵۰۰۰ ریال ۱ - ۰ - ۹۲۵۴۱ - ۶۰۰ - ۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه:

موضوع: ۱- اتفاق ۲- اتفاق - جنبه‌های قرآنی ۳- صدقه در اسلام ۴- قرض الحسنه -

جنبه‌های قرآنی ۵- وقف

رده بندی کنگره: ۱۳۹۰ الف ۷ ت / ۳ / ۲۵۰ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷ / ۶۳۲

شماره کتابشناسی ملی: ۲۱۹۸۵۹۸

هفت سنبله

نام کتاب: مؤلف: خسرو تقدسی نیا

ناشر: آوای منجی

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۰

شمارگان: ۱۰۰۰۰ نسخه

چاپخانه: ظهور

قیمت: ۴۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۵۴۱-۰-۱

ناشر همکار: مبین اندیشه - اندیشه مطهر - الطیار - ائمه (ع) - جام جوان

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

دفتر قم: خیابان معلم - ۱۰ متری معلم - کوچه ۵ (شهید فلسفی) پلاک ۴

همراه: ۰۹۱۲۶۵۱۸۰۳۶ - تلفن: ۷۷۴۸۳۷۰ - ۲۵۱

سامانه پیام کوتاه: ۳۰۰۰۴۷۴۲۹۰۸۴۷۵

فهرست مطالب

پیشگفتار: ۹

فصل اول: بررسی واژه‌ها

- ۱- اتفاق و حوزه‌های معنایی آن ۱۵
 ۲- سیری در واژه صدقه ۱۸
 ۳- بررسی واژه زکات ۲۰
 ۴- تعریف هبه ۲۱
 ۵- تعریف وقف ۲۲
 ۶- تعریف واژه قرض الحسنه ۲۳

فصل دوم: اتفاق از دیدگاه قرآن و روایات

- ۱- آثار و برکات اتفاق در قرآن ۲۹
 ۱-۱- تزکیه و طهارت نفس ۲۹
 ۱-۲- آرامش روحی و برطرف شدن حزن و اندوه ۳۰
 ۱-۳- جبران و جایگزین کردن ۳۱
 ۱-۴- برکت و افزایش مال و ثروت ۳۳
 ۱-۵- تقرب به خداوند ۳۴
 ۱-۶- برتری اتفاق کنندگان بر دیگران ۳۵
 ۱-۷- محبت و دوستی خداوند ۳۷
 ۱-۸- ورود به رحمت الهی ۳۷
 ۱-۹- بخشش و آمرزش گناهان ۳۹
 ۱-۱۰- پاداش اخروی و فرجام نیک ۳۹
 ۱-۱۱- امنیت اجتماعی ۴۰
 ۲- شرایط و آداب اتفاق در قرآن ۴۱
 ۲-۱- اتفاق کننده باید ایمان به خدا و پیامبرش داشته باشد ۴۱
 ۲-۲- به قصد قربت و پرهیز از ریا باشد ۴۳
 ۲-۳- پرهیز از منت گذاری و آزار رسانی باشد ۴۶
 ۲-۴- اتفاق باید از مال حلال باشد ۴۸
 ۲-۵- اتفاق باید از چیزهای مرغوب و محبوب باشد ۵۰
 ۲-۶- حد اعتدال و میانه روی در اتفاق باید رعایت شود ۵۳
 ۲-۷- اتفاق نهانی بهتر و شایسته تر است ۵۷
 ۲-۸- اتفاق در شرایط تنگدستی ۵۹
 ۲-۹- اتفاق باید با رغبت و رضایت باطنی باشد ۶۰
 ۲-۱۰- اتفاق باید به نیازمندان واقعی داده شود ۶۰
 ۲-۱۱- اتفاق کننده خود را مالک حقیقی تصور نکند ۶۱
 ۲-۱۲- کوچک و کم شمردن اتفاق ۶۲

۶۲	۳- موانع اتفاق از دیدگاه قرآن.....
۶۳	۱- ۳- شیطان.....
۶۴	۲- ۳- ضعف یا فقدان ایمان.....
۶۴	۳- ۳- نفاق.....
۶۶	۴- ۳- عناد و دشمنی.....
۶۷	۵- ۳- دوستی مال و اولاد.....
۶۹	۶- ۳- بخل.....
۷۰	۷- ۳- ترس از فقر.....
۷۱	۴- پیامدهای ترک اتفاق در قرآن.....
۷۱	۱- ۴- ندامت و ناپودی جامعه.....
۷۲	۲- ۴- زوال نعمت.....
۷۴	۳- ۴- محرومیت از دوستی و محبت خداوند.....
۷۵	۴- ۴- محرومیت از نصرت و یاری خداوند.....
۷۵	۵- ۴- حسرت هنگام مرگ.....
۷۶	۶- ۴- حسرت در قیامت.....
۷۸	۷- ۴- عذاب دردناک اخروی.....
۸۱	۸- ۴- محرومیت از شفاعت.....
۸۳	۵- اهمیت و منزلت اتفاق در قرآن.....
۸۳	۱- ۵- توصیه های فراوان و مؤکید قرآن به اتفاق.....
۸۴	۲- ۵- ذکر اتفاق در کنار سایر فضایل.....
۸۷	۶- انگیزه اتفاق.....
۸۷	۱- ۶- مؤمنان.....
۸۸	۲- ۶- کفر پیشگان.....
۸۸	۳- ۶- منافقان.....
۸۹	۷- آفت های اتفاق.....
۸۹	۱- ۷- همراه با منت و آزار باشد.....
۹۰	۲- ۷- همراه با ریاکاری باشد.....
۹۴	۸- روش های ترویج فرهنگ اتفاق در قرآن.....
۹۴	(۱) ایجاد بینش صحیح نسبت به مسأله اتفاق.....
۹۶	(۲) روش تشویق.....
۱۰۲	(۳) روشهای تحذیری.....
۱۰۵	(۴) شیوه تمثیل.....
۱۰۸	۹- چهل نکته قرآنی پیرامون اتفاق.....
۱۲۸	۱۰- اتفاق در روایات.....

فصل سوم: صدقه در قرآن و روایات

۱۴۱	۱- گستره معنایی صدقه.....
-----	---------------------------

- ۲- ارزش و اهمیت صدقه ۱۴۲
- ۳- صدقه در روایات ۱۴۷
- ۴- فوائد صدقه ۱۴۹
- ۵- انواع صدقه ۱۵۱
- ۶- صدقه ماندگار ۱۵۳
- ۷- گستره مفهوم صدقه و صدقه ماندگار ۱۵۷
- ۸- ارزش و جایگاه صدقه در قرآن ۱۶۲
- ۹- آثار صدقه ۱۶۴
- ۹.۱- صدقه و تطهیر جان و مال ۱۶۴
- ۹.۲- صدقه و آرامش روانی ۱۶۴
- ۹.۳- بازگشت سود صدقه به پرداخت کننده ۱۶۶
- ۹.۴- صدقه و آموزش گناه ۱۶۷
- ۱۰- شرایط ارزشمندی صدقه ۱۶۹
- ۱۰.۱- انگیزه الهی ۱۶۹
- ۱۰.۲- پاکی مورد صدقه ۱۷۱
- ۱۰.۳- پرهیز از منت و انیت ۱۷۳
- ۱۰.۴- پرهیز از ریا ۱۷۴
- ۱۱- احکام صدقه ۱۷۶
- ۱۱-۱- شرایط صدقه ۱۷۶
- ۱۱-۲- صدقه غیر هاشمی بر هاشمی و شرایط متصدق ۱۷۷
- ۱۱-۳- استحباب پنهانی دادن صدقه مستحبی ۱۷۷
- ۱۱-۴- حکم پرداخت حقوق کارکنان کمیته امداد از صندوق صدقات ۱۷۸
- ۱۱-۵- حکم پرداخت صدقه به گدایان خیابانی ۱۷۹
- ۱۱-۶- حکم کمک کردن به گدایانی که زیاد درخواست می کنند ۱۷۹
- ۱۱-۷- حکم کمک به خادم مسجد ۱۸۰
- ۱۱-۸- صدقه دادن به سادات ۱۸۰
- ۱۱-۹- تفاوت انفاق و صدقه ۱۸۰
- ۱۱-۱۰- معنی اسراف در انفاق ۱۸۱
- ۱۱-۱۱- تصرف در وجوهات به عنوان قرض ۱۸۱
- ۱۱-۱۲- تصرف در امانت به عنوان قرض ۱۸۲
- ۱۱-۱۳- نحوه مصرف صدقه ۱۸۲
- ۱۱-۱۴- تعویض پول صندوق خیریه توسط متولی ۱۸۲
- ۱۱-۱۵- وظیفه افراد متمکن در قبال افراد فقیر و بیمار ۱۸۳
- ۱۱-۱۶- پاداش دادن به کارکنان کمیته امداد از کمک های مردم ۱۸۳
- ۱۱-۱۷- صدقه دادن به غیر مسلمین ۱۸۴
- ۱۲- نقش صدقه و دعا در تغییر سرنوشت ۱۸۴

۱۳ - بهترین صدقه ۱۸۷

۱۴ - چهل حدیث صدقه ۱۹۱

فصل چهارم: قرض الحسنه در قرآن و روایات

۱ - معنا و مفهوم قرض ۲۱۱

۲ - بررسی جایگاه قرض الحسنه در آموزه های دینی ۲۱۱

۳ - قرض الحسنه، عبادتی خالصانه ۲۱۳

۴ - احکام قرض الحسنه ۲۱۵

۵ - چهل نکته پیرامون قرض الحسنه در قرآن و روایات اسلامی ۲۲۷

فصل پنجم: وقف در قرآن و روایات

۱ - تعریف وقف ۲۴۷

۲ - اهمیت و جایگاه وقف در اسلام ۲۴۸

۳ - انواع وقف ۲۵۰

۴ - وقف در قرآن ۲۵۱

۵ - فرهنگنامه وقف ۲۵۵

پیشگفتار:

یکی از مواردی که در آموزه‌های دینی و وحیانی بر روی آن تأکید شده و عمل به آن را مایه رشد و تعالی فرد و جامعه معرفی می‌کند، انفاق، صدقه، قرض الحسنه و وقف است. در دین مبین اسلام اهمیت فراوانی برای آنها قائل شده است و آیات و روایات بسیاری در فضیلت و ترغیب به آن‌ها وارد گردیده است.

از نظر قرآن کریم، یکی از وظایف مهم افراد در جامعه اسلامی، دستگیری از نیازمندان و تهیدستان است همانگونه که خداوند نیازمند و فقیر را با فقر و نداری امتحان می‌کند، ثروتمندان را نیز با ثروتشان می‌آزماید.

از دیدگاه قرآن اهمیت انفاق به حدی است که خداوند سبحان به ستایش انفاقگران پرداخته و پاداش آنان را نزد خودش محفوظ قرار داده است.^۱

انفاق و صدقه از جمله اعمالی است که جزو اخلاق محسوب می‌شود؛ اگر برای خدا باشد و از روی ریا و خودنمایی نباشد و مستلزم منت‌برگیرنده و آزار وی نگردد و از اموال پاک و محبوب بوده باشد اجر و پاداش فراوانی در دنیا و آخرت برای آن قرار داده شده است.

خداوند در سوره بقره آیه ۲۷۱ ، صدقه دادن را عاملی مهم برای محو گناهان انسانی می‌شمارد تا این گونه فرصتی به بشر بدهد تا خود را از هرگونه زشتی و گناه تخلیه کند . در روایات اسلامی هم برانفاق و صدقه تأکیدات فراوانی شده است . امام صادق (ع) در روایتی در خصوص اهمیت و ارزش صدقه می‌فرماید :

« برای شیطان هیچ چیز از صدقه دادن مؤمن گران‌تر نیست و صدقه قبل از آن که به دست بنده برسد ، در دست پروردگار متعال قرار می‌گیرد »

در قرآن و روایات اسلامی در مورد قرض الحسنه نیز سفارشات و تأکیدات فراوانی شده است . قرض الحسنه علاوه بر اینکه یک مسأله اجتماعی است ، یک مسأله اخلاقی نیز هست . زیرا اولاً روح محبت و تعاون که یک صفت ممتاز اخلاقی است با اعطای قرض الحسنه ایجاد و تثبیت می‌شود . و ثانیاً این کار نیک ، روح برادری و عطوفت را زنده می‌سازد و موجب سلامت جامعه از ریا و پیامدهای شوم ویرانگر آن می‌شود .

از این رو ، در روایات اسلامی به یکی از حقوق مؤمنان نسبت به همدیگر یاد شده است .

از جمله امام باقر (ع) در ضمن شمارش حقوق مؤمن نسبت به مؤمن، می‌فرمود :

« وَ يُفَرِّجُ عَنْهُ غُرْبَتَهُ وَ يَقْضِي دَيْنَهُ. »

« از حقوق مؤمن بر مؤمن آن است که اندوه او را برطرف

سازد، و قرضش را ادا کند. »

در قرآن کریم نیز سیزده بار با واژه‌های گوناگون، سخن از قرض به میان آمده و به آن تأکید شده است و در هر جا کلمه «قرض» آمده به دنبال آن کلمه «حسناً» نیز آمده است.

کتاب حاضر در پنج فصل تنظیم شده که موضوعات «بررسی واژه‌ها»، «انفاق»، «صدقه»، «قرض الحسنه» و «وقف» را از دیدگاه قرآن و روایات اسلامی مورد بحث و بررسی قرار داده است.

در پایان از تلاش و کوشش مسئولین انتشارات محترم مبین اندیشه که در تنظیم این مجموعه ارزشمند ما را یاری دادند و در چاپ و نشر آن همت نموده‌اند تشکر و قدردانی می‌نمایم

خسرو تقدسی‌نیا

۱۳۸۹/۸/۱۲

مصادف با بیست و ششم ذی‌القعدة ۱۴۳۱